

BÖLÜM 8

ŞIRNAK İLİ BİTKİSEL ÜRETİMİNE GÜNCEL BAKIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Tarkan AYZAZ¹ Doç. Dr. Ferhat ÖZTÜRK²

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8373760>

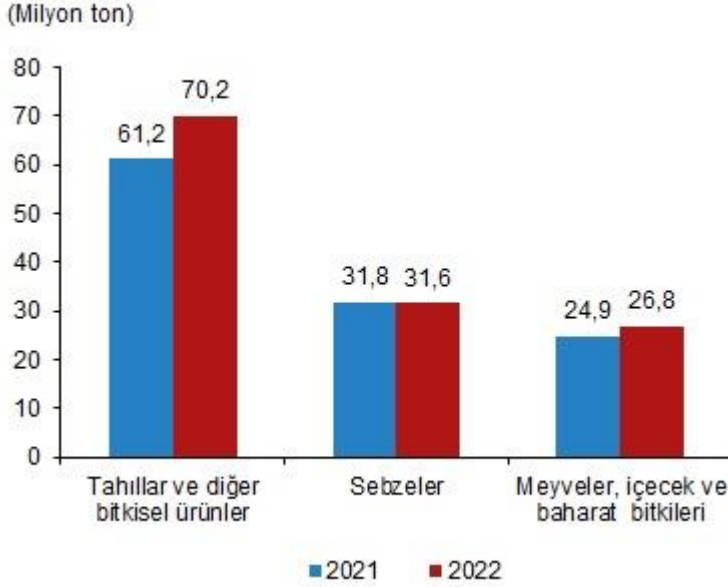
¹ Şırnak Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü, Şırnak, TÜRKİYE
tarkanayaz@gmail.com Orcid ID:0000-0001-8642-2498

² Şırnak Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, Şırnak, TÜRKİYE
ferhatozturk@sirnak.edu.te Orcid ID:0000-0002-2743-4285

GİRİŞ

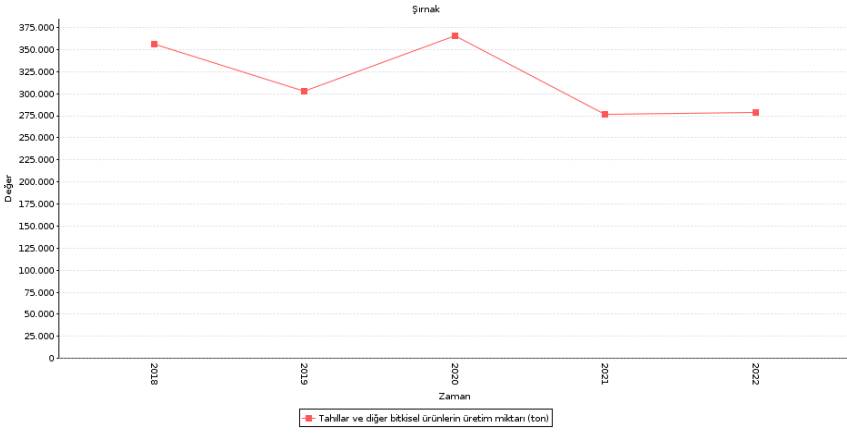
Tarım, insanlığın var olduğu ilk günden var olmuş ve insanlığın kendini geliştirmeye başlamasıyla her geçen gün daha da gelişerek insan yaşamındaki en büyük ve vazgeçilemez faaliyet olarak yerini almıştır. Günümüzde içinde bulunduğumuz durumlar göz önüne alındığında tarımın önemi ve tarıma gösterilmesi gereken hassasiyetin daha da arttığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan pandemi ve onun getirdiği ekonomik sıkıntılar değerlendirildiğinde herşeyin bir kenara bırakılabileceği ama tarımın asla terk edilemeyeceği bir kez daha görülmüştür. Bu olumsuz etkenlerle birlikte tarım alanlarının azalması, tarımla uğraşan insanlar bu faaliyetlerden vazgeçmesi ve olumsuz iklim koşullarının artması insanlığı bir gıda krizi ile karşı karşıya kalması olasılığını artırmaktadır. Bütün bu olumsuzluklar ve dünyadaki artan nüfus birlikte değerlendirildiğinde tarım için yapılan çalışmaların ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Ülkemiz geçmişten beri önemli tarım ürünlerinin önemli miktarlarının yetiştirildiği bir tarım ülkesi konumundadır. Coğrafi konumu açısından hem Avrupa hem de Ortadoğu'ya yakınlığı nedeniyle buralarda bulunan ülkelerle ihracatta artışlar kaydederek ekonomik anlamda kalkınma sağlayabilmektedir. Ülkemizde tarımı yapılan bitkisel ürünlerin 2022 yılı üretim miktarları değerlendirildiğinde tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin bir önceki yıla göre %14,6, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin %7,7 oranında yükseldiği, sebze üretiminin ise %0,5 oranında düştüğü görülmektedir (Anonim 2023).

Şekil 1. 2021-2022 Bitkisel Üretim verileri

Şırnak, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almakta, ortalama 1.400 m rakıma ve 7.172 km² yüzölçüme sahip bir şehirdir. Rakımı yüksek olan yerlerde sert kara iklim, diğer yerlerde ise karasal iklim görülmektedir. (Anonim, 2019). Türkiye, Suriye ve Irak ülkelerinin kesiştiği noktada yer alan ekonomisi tarım ve ticarete dayalı bir şehirdir. Büyük bir alanını kırsal kesimler oluşturmakta ve burada yaşayanların çoğunluğunun gelir kaynağı hayvancılıktır. Hayvancılık daha çok yaylalarının fazlalığı nedeniyle küçükbaş olarak yapılmaktadır. Tarımsal ürünlerin üretimi ise daha çok Silopi, Cizre ve İdil ilçelerinde yapılmaktadır. Üretimi en çok yapılan tarımsal ürünler son yıllara kadar buğday, pamuk, mısır, mercimek, arpa ve üzüm olarak sıralanmaktaydı. Bitkisel üretim miktarı son yıllarda azalmış olsa da 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık 2.000 tonluk bir artış göstermiştir (Anonim 2023).

Şekil 2. Tahıllar ve bitkisel üretim miktarları

Özellikle Silopi ilçesinde son yıllarda ekimi yapılan ve her geçen yıl ekim alanı katlanarak artan yerfıstığı çiftçiler tarafından daha fazla talep görür duruma gelmektedir.

Bu çalışma ile Şırnak ili ve ilçelerinde yapılan tarımsal faaliyetlere genel bir bakış sağlanarak ilin tarımsal potansiyeli ile ilgili güncel bilgiler verilecektir.

Şırnak ilinde yetiştiriciliği en çok yapılan ürünlerin Türkiye geneli üretim miktarlarına bakıldığında buğday üretiminin 2022 yılı verilerine göre 19.750.000 ton, arpa üretiminin 8.500.000 ton, mısır üretiminin 8.500.000 ton, pamuk üretiminin 2.750.00 ton ve yerfıstığı üretiminin 186.430 ton olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Şırnakta en çok üretimi yapılan bitkisel ürünlerin Türkiye geneli üretim miktarları (ton)

Bitkisel Ürünler	2022
Buğday	19 750 000
Arpa	8 500 000
Mısır	8 500 000
Pamuk	2 750 000
Yerfıstığı	186 340

Kaynak. TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2022

Şırnak ilinde yetiştiriciliği en çok yapılan ürünlerin üretimin miktarlarına baktığımızda buğday üretiminin 2022 yılı verilerine göre 90.682 ton, arpa üretiminin 16.867 ton, mısır üretiminin 31.179 ton, pamuk üretiminin 29.392 ton ve yerfıstığı üretiminin 19.783 ton olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Şırnakta en çok üretimi yapılan bitkisel ürünlerin üretim miktarları (ton)

Bitkisel Ürünler	2022
Buğday	90 682
Arpa	16 867
Mısır	31 179
Pamuk	29 392
Yerfıstığı	19 783

Kaynak:TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2022

Tablo 3. Şırnak İli Üretiminin Türkiye Üretimindeki Payı

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	Şırnak Üretimi (ton)	Şırnak İlinin Payı (%)
Buğday	19 750 000	90 682	0,46
Arpa	8 500 000	16 867	0,20
Mısır	8 500 000	31 179	0,37
Pamuk	2 750 000	29 392	1,06
Yerfıstığı	186 340	19 783	10,62
Genel Toplam	39.686.340	187.903	12,71

Kaynak:TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri, 2022

Şırnak ili bitkisel üretim verileri incelendiğinde özellikle ülkemiz için kritik öneme sahip ürünlerin üretiminin tarımsal üretim alanına göre kıyaslandığında yüksek üretim miktarlarına sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Şırnak İli Silopi ilçesinde yerfıstığı üretiminin son yıllarda artarak devam ettiği ve ilerleyen yıllarda üretim alanlarının daha da artacağı öngörülmektedir. Yerfıstığı (*Arachis hypogaea* L.), Güney Amerika kökenli, baklagiller familyasında yer alan ve tek yıllık yazlık ve yağlı tohumlu bir bitkidir. Özellikle insanların besin ihtiyacının karşılanmasında, hayvansal yem olarak kullanılmasında ve toprağın azot ihtiyacına katkıda bulunması açısından çok önemli bir yağ bitkisidir (Arıoğlu, 2014). Bünyesinde bulundurduğu İçerdiği yağ, protein, karbonhidrat, vitaminler ve mineral maddesi içeriği ile hem insanlar hem de hayvanlar için kıymetli bir besin kaynağıdır (Arıoğlu ve

Ariođlu, 2007). Yerfıstığı üretimi 40° kuzey ve 30° güney enlemleri içerisinde ve tropik bölgelerden orta enlemlerde yer alan bir bölgede yapılmaktadır (Öğütçü, 1969).

SONUÇ

Şırnak ili Silopi ve Cizre ilçelerinin iklim ve toprak yapıları değerlendirildiğinde sulu tarım yapılabilen alanlarda yerfıstığı tarımı her geçen yıl hem üretim alanı hem de üretim miktarı açısından büyük bir artış gösterdiği belirtilmektedir (Ayaz, 2022).

Şırnak İli Silopi İlçemizde her geçen yıl üretim alanları içerisinde önemli bir yer edinen ve ekim alanı artmakta olan yerfıstığı Aktepe, Bostancı, Buğdaylı, Başköy, Birlik, Çardaklı, Cudi, Şehitharunboy, Kapılı, Çiftlik, Kavaközü, Ortaköy, Ovaköy, Pınarönü, Üçağaç, Verimli, Yolağzı ve Yeniköy köylerinde yetiştirilmektedir. İlk yerfıstığı üretimi 2006 yılında 200 da ile Bostancı köyünde yapılmış olup, günümüzde ise birçok köyde yapılarak 20.000 tonluk üretime ulaşmıştır (Anonim 2023b).

Şırnak ekonomisinin tarım ve ticarete dayalı olduğunu ve başlıca tarım ürünlerinin buğday, mercimek, arpa, pamuk ve yerfıstığı olduğunu belirtmiştik. Aynı zamanda tarihi İpekyolu üzerinde bulunan, Irak ve Suriye ülkelerine sınır Şırnak; Türkiye'nin en büyük kara sınır kapılarından biri olan Habur Sınır Kapısı'nı sınırları içerisinde bulundurmaktadır. Bu sınır kapısı sayesinde ihracatçılar Ortadoğu pazarlarına rahatça ulaşabilmekte, ülkemizde üretilen tarımsal ürünler tarım potansiyelleri düşük olan bu ülkelere kolaylıkla ve daha az maliyetli olarak pazarlanabilmektedir.

Şırnak ilinde yerfıstığı ekim alanlarının ve üretim miktarlarının artmasıyla ilk başlarda işleme ve pazarlama için Adana ve Osmaniye ilçelerine gönderilen ürünler artık Silopi ilçesinde kurulan yerfıstığı ayıklama, işleme ve paketleme tesislerinde işlem görmeye başlamıştır. Böylece yerfıstığı tarımsal

üretime sağladığı katkı yanında ilin ekonomisine ve istihdama da büyük oranda katkı sağlamıştır.

Dünya üzerinde en çok tercih edilen çerezlerden olma durumu, fazlaca olan kentleşme ve artan gelir nedeniyle yerfıstığı geleceği parlak olan bir üründür. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda Şırnak ve Silopi için ne kadar önemli olduğu görülebilecektir. Bu durumdan faydalanabilmek için özellikle standardizasyon ve pazarlamaya büyük önem verilmelidir. Yerfıstığında piyasaya girmek ve bu piyasa içerisinde devamlılık için üretimle birlikte kaliteye, işlemeye, ambalajlamaya ve ucuz maliyete önem verilmelidir. İyi bir şekilde ticari faaliyetlerini sürdürebilen ve pazar bağlantılarını gerçekleştirebilmiş markalar bağlantılarını güçlendireceğinden Şırnak ili Silopi ilçesinde yetiştirilen yerfıstığının pazarlanmasında olumlu etkiler oluşturabilecektir. Bu işletmelerin pazarla bağlantılarını geliştirecek düzenlemeler yapılması, örgütlenmelerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi, yerfıstığı işleyen tesislerin artırılması, ekonomiye büyük oranda katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Anonim. 2019. <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9E%C4%B1rnak> 10.08.2023.
- Anonim, 2023. Bitkisel üretim istatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr>. 10.08.2023
- Anonim, 2023. Şırnak İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Verileri
- Arıoğlu, E. ve Arıoğlu, H., (2007). Ana ürün yerfıstığı yetiştiriciliğinde bitki yoğunluğunun verim ve bazı tarımsal özelliklere etkisi. Türkiye VII. Tarla Bitkileri Kongresi, 25-27 Haziran 2007, (2) 557-561 Erzurum, Turkey.
- Arıoğlu H., (2014). Yağ Bitkileri Yetiştirme Ve Islahı. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Ders Kitabı Genel Yayın No:220, Ders Kitapları Yayın A-70, Adana
- Ayaz T, 2022. Şırnak ili yerfıstığı alanlarında potansiyel zararlı konumunda olan böcek türleri. Tarımsal Perspektif-2: 105-113.
- Öğütçü, Z., (1969), Yerfıstığı ve Ziraatı. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Matbaası, Ankara.